

OKMÁNYTÁR

GAZSI JÓZSEF

MÜNNICH FERENC HÍRMAGYARÁZATAI A MOSZKVAI RÁDIÓBAN

(1944. augusztus 23—1945. április 4.)

II. RÉSZ*

1944. november 29.

A Vörös Hadsereg győzelmes előretörése Magyarország területének több mint felét felszabadította Hitler és magyar bérencei, Szálasiék járma alól. A Tisza vonalán átlépett Vörös Hadsereget Hitler most a Dunánál és a Kárpátoknak a Magyar Alföldet szegélyező nyúlványainál igyekszik feltartóztatni. A német fasiszták Szálasi áruló bandájának segítségével kényszerítik a honvédcsoportok maradványait, hogy hazájuk érdekei ellenére harcoljanak a Vörös Hadsereg ellen. A Dunántúl virágzó gazdag területén a veszttüket érző német hordák garázdálkodása nem ismer határt. A Szálasi banda külföldre szökött tagjai a brünni rádió útján hívják fel az ország lakosságát, hogy ne legyen kicsinyes, tűrje a német „bajtársak” rekvirálásnak nevezett rablásait és durva erőszakoskodásait a védtelen katonafeleségekkel szemben. Hitler ügynökei a német fasiszták gáztetteit a háborús szükségserűséggel igyekeznek magyarázni és szépíteni. Újabb áldozatokat követelnek a magyar néptől, messziről, a veszélyes zónáktól távol, külföldi rádió útján. Ők már látják, hogy véres kalandjuk rosszul végződik, s a Hitler által „népvezetővé” ütött Szálasi napjai meg vannak számlálva. De mégis, egyik nagyhangú felhívást a másik után adják ki, mert Hitler megfizette árulásukat, lehetővé tette, hogy rövid uralmuk idején mélyen nyúlhassanak bele az állam pénztárába.

Felhívásaik a magyar nép túlnyomó többségénél nem találnak meghallgatásra. A magyarok ma már tudják, hogy Horthy kormányzó október 15-i fegyverszüneti kérelme békét hozhatott volna az országnak, s megmentette volna a háború pusztításaitól, ha Szálasi áruló bandája nem állott volna a magyar nép béketörekvéseinek útjába. A magyar nép igazi véleményét a háborúról és Szálasi bandájáról azok a nyilatkozatok fejezik ki, amelyeket a Vörös Hadsereghez önként átállt, vagy pedig fogságba került magyar tisztek és katonák tesznek.

Jakab Miklós alezredes, a 9. határőrhadosztály¹ 29. ezrede 3. zászlóaljának a parancsnoka, fogságba esése alkalmával kijelentette: „A legutóbbi események nagy benyomást gyakoroltak a magyar hadseregre. Sok katona nyíltan a német háborúban való részvétel ellen nyilatkozik és megszökik a hadseregből.” Az 5.

* Az első rész a Hadtörténelmi Közlemények 1974. évi 4. számában jelent meg.

¹ Helyesen: határ vadász hadosztály.

árkász-zászlóalj második századának zászlósi, Magyar Jenő és Papp Dezső ezt mondták: „A németek hadszíntérré tették Magyarországot és itt igyekeznek elhúzni a háborút. Megszállók módjára viselkednek, kirabolják, tönkreteszik a magyar falvakat és városokat.”

Rozgonyi Miklós hadnagy, az első gépesített hadosztály első ezrede egyik szakaszának parancsnoka közölte, hogy azok a tisztek, akikkel a katonai helyzetről beszélgetett, egyhangúan megállapították, hogy Magyarország veszébe rohan. Véleményük szerint Magyarországnak minden áron szakítania kell Németországgal. Neiron Béla főhadnagy, a második hadosztály 22. számú tartalékezrede első zászlóaljának parancsnoka a következőket mondotta: „A németek önző céljaikra használják fel hazánkat. Visszavonulásukkor mindent elpusztítanak. Szétrombolják a hidakat, utakat és üzemeket. Kirabolják a békés lakosságot és felgyújtják a magyar falvakat.”

Mondi Pál százados, a második számú önálló folyamórszázad parancsnoka, aki századával együtt önként állt át a Vörös Hadsereghez, ezeket mondotta: „Szálasi szélhámos és gonosztevő. Csupán a német szuronyokra támaszkodik. Minden magyar, aki még most is harcol Németországért, súlyos bünt követ el hazájával szemben. A katonák már régen nem akarnak harcolni. Ezért természetesen, hogy amikor azt indítványoztam, hogy szervezeten adjuk meg magunkat, az egész század egy emberként helyeselte javaslatomat.”

Ezekben a nyilatkozatokban tükröződik vissza a magyar nép túnyomó többségének igazi véleménye Szálasi áruló bandájáról és Hitler rablőháborújáról. A honvédek egy része tettekben is kifejezést ad véleményének: átáll a Vörös Hadsereghez. Ha a német hadtápterületet képező Budapest és a Dunántúl lakossága is csatlakozna, ha minden erejével azon igyekszik, hogy keresztülhúzza Hitler és Szálasi aljas számításait, akkor a felszabadító Vörös Hadsereg meggyorsuló előretörése hamarabb végez Hitler magyar földön garázdálkodó hordáival és Szálasi kalandorbandájával. Ez különösen kétségtelen most, amikor a Vörös Hadsereg széles arcvonalon átkelt a Dunán, elfoglalta Pécsét, Siklóst és bevett még 330 dunántúli községet.

Az antifasiszta, hazafias magyaroknak cselekedniük kell.

1945. I. 8.

A háború jelenlegi döntő szakaszában olyan eseményeknek voltunk tanúi, melyek a történelmi tények megvilágításába állítják a Szovjetunió, a demokratikus koalíció háborúsi céljait. A Szovjetunió vezetői e célok meghatározását adva különösen kiemelték, hogy a fasizmus uralma alól felszabadított népek kívánságuk szerint és hagyományaiknak megfelelően rendezhetik be állami életüket. A Vörös Hadsereg múlt évi győzelmei néhány országnak lehetővé tették, hogy felszabaduljanak a német járom alól.

Most, amikor már jelentékeny idő múlt el az országok teljes vagy részleges felszabadítása óta, az e területeken végbemenő események szemmel láthatóan bizonyítják, hogy szabadságuk történelmi valósággá válik. Ma már elvitathatatlan tény, hogy a szovjet államnak, a szovjet népnek és hadseregének a német fasizmus erejét felmorzsoló, bámulatra méltó ellenállása a háború elején, s a Vörös Hadsereg azután következő győzelmes támadása tette lehetővé az antifasiszta erők harci sikereit, s a német iga alá került nyugati országok egy részének felszabadítását. Viszont Kelet- és Délkelet-Európában ezt a felszabadító szerepet a Vörös Hadsereg közvetlenül töltötte be és tölti be ma is.

Az eseményekből, melyekre fentebb hivatkoztunk, kiragadjuk az Ideiglenes Nemzetgyűlés és az Ideiglenes Nemzeti Kormány megalakítását Magyarország ideiglenes fővárosában, Debrecenben. Nem túlozunk, ha azt mondjuk, hogy a Szovjetunió rágalmozását sehol sem folytatták olyan módszeresen, olyan kitaróan és olyan alávalósággal, mint ahogy ezt a magyar feudális reakció hírverő betyárai tették. Sehol sem reszkettek úgy az államhatalmat kézben tartó uralkodó körök attól, hogy a néptömegek megtudják az igazat a Szovjetunióról, mint Magyarországon.

Az ő szempontjukból ez érthető. Joggal tarthattak tőle, hogy ez az igazság

a demokratikus tömegek felszabadulási mozgalmának hajtóerejévé válhat. A magyar népnek, kormánykörei hazaáruló, önző politikája folytán, utolsónak kellett maradnia a múltját meghazudtoló német fasiszta szövetségben. Idegen érdekekért kellett feláldoznia fiainak százezreit. Meg kellett érnie, hogy a német fasiszmus harci támpontokul használja fel a magyar városokat, hogy Budapest gyönyörű palotái, középületei, hidjai azért repülnek a levegőbe, hogy Hitler és Szálasi banditái pár nappal tovább védekezhessenek a romok mögött. Valóban szörnyű képe ez egy nemzet süllyedésének, egy ország katasztrófájának.

Es íme, a reménytelenség éjszakájába a felszabadító Vörös Hadsereg győzelmes előretörése hozta meg az első napsugarat. Magyarország több mint 5/6 része felszabadult a fasiszta járom alól. A magyar nép a szabadság első felvillanását úgy fogadta, mint a sötét zárkából szabadult rab az első napsugarat. A győzelmes Vörös Hadsereg elhozta az igazságot a Szovjetunióról, elhozta a fasiszta rágalmak élő cáfolatát. Igazi felszabadítóként jelent meg magyar földön. Ennek bizonyítéka az, hogy érvényre juthat a magyar nép szabadságra, önállóságra törekvő akarata, hogy a Vörös Hadsereg védelme alatt gyülekeztetheti és rendezheti sorait a magyar demokrácia. Megkezdheti kívánsága szerint, 1848/49 és 1919 hagyományainak megfelelően, a szabad, független Magyarország felépítését. S azt meg is valósíthatja, ha kíméletlenül leszámol belső ellenségeivel, a fasiszta feudális reakció maradványaival, ha a világreakció melegágyának, a német fasiszta reakciónak megsemmisítése céljából minden rendelkezésre álló erejével a felszabadító Szovjetunió mellé áll.

1945. I. 27.

Hitler magyar ügynöksége — Szálasi és bandája — veszett támadásokat intéz a budapestinek nevezett, de már régen magyar területen kívül működő rádió útján a debreceni nemzetgyűlés és az ott megalakult Ideiglenes Nemzeti Kormány ellen. Szálasiék, akik a feudális előjogokat biztosító magyar alkotmány keretében kialakult régi országgyűlést is hidegre tették, mert — szerintük — az is a kelletténél szélesebb néprétegeknek adott beleszólást az ország ügyeibe, alkotmányellenesnek tartják az Ideiglenes Nemzetgyűlés megválasztását.

A német fasiszmus e százalmas kitarottjai szerint az alkotmányos hatalom ott van, ahol a felségjog jelvényét, a koronát őrzik, s így csak az ő hatalmuk tekinthető alkotmányosnak.

Nincs szükség annak a különbségnek kiemelésére, ami a német szuronyokra támaszkodó Szálasi banda és a magyar nép széles rétegei által megválasztott Ideiglenes Nemzetgyűlés, valamint az utóbbi által megalakított Ideiglenes Nemzeti Kormány között fennáll. Ezzel a különbséggel ma már mindenki tisztában van a felszabadított Magyarországon, és jól látják ezt a még Szálasiék terrorja alatt szenvedő maradék magyar területen is, különben nem kellene Szálasiéknak hamisan beállított alkotmányjogi érvekkel előállniok. Szálasiék érvelése különben is semmiben sem tér el a kasszafúró felfogásától, aki azt képzei, hogy miután kirabolta a bankot, ő lehet a bankigazgató.

De van ennek az éremnek egy másik oldala is. Ma, szerencsére, a demokratikus szabadságok századában élünk. A szabadságszerető népek, melyekhez a Vörös Hadsereg győzelmei következtében a Szovjetunió és szövetségeseinek jóindulatából a magyar nép is csatlakozhat, végső csapást mérnek a német fasiszmusra, amely a demokrácia századában véres és szennyes, reakciós foltot képezett Európa közepében. Az emberi szabadságjogok újjászületésének korszakában élünk, amikor a hatalom forrása a nép széles tömegeinek akarata. A felszabadult magyar nép a demokrácia útjára lépett és demokratikus választás útján alakította meg új hatalmi szerveit: az ideiglenes fővárosban, Debrecenben ülésező Ideiglenes Nemzetgyűlést és az Ideiglenes Nemzeti Kormányt. Szálasiékat német SS-ek és nyilas bandáik erőszaka ültette a magyar nép nyakára. A német és nyilas kormány erőszaka alól felszabadított magyar nép felhasználta az osztályrészül jutott történelmi lehetőséget és hozzáfogott az új, népi demokratikus Magyarország megteremtéséhez. A felszabadított magyar terület városaiban és községeiben egymást érik a népgyűlések, amelyek résztvevői bizalmuknak adnak kifejezést az Ideiglenes Nemzeti Kormányt iránt. Választás útján teremtik meg

a helyi önkormányzat szerveit és a különböző bizottságokat is, amelyek a kormány vezetése alatt részt vesznek a földreform megvalósításában, s a független, demokratikus Magyarország egyéb népi intézményeinek megteremtésében. Kétségtelen, hogy a nép akaratából létrejött államhatalmi szervek az egyedüli alkotmányos hatalmi szervek Magyarországon.

Azt, hogy a magyar nép végre egyedüli intézője lett a maga sorsának, nemcsak az ország életének eseményei bizonyítják. Erről tanúskodnak a szabadságszerető országok sajtóiban a magyar eseményekre vonatkozóan megjelent cikkek és közlemények is. Ezt bizonyítják a demokratikus országokban élő magyaroknak az Ideiglenes Nemzeti Kormányhoz intézett üdvözlétei. Még a Szálasi banda uralomra jutása előtt kinevezett külföldi magyar képviselők is kivétel nélkül az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendelkezésére bocsátották magukat. A Hitler és Szálasi önkényuralma alól felszabadult magyar nép az Ideiglenes Kormány vezetése alatt megindult a demokrácia útján és feltehető, hogy nem állítja meg a vesztüket érző német ügynökök — Szálasi és bandatársai — zagyva fecsegése.

A demokratikus Magyarország építői ismerik a régi perzsa közmondást: A kutyák ugatnak, a karaván halad tovább!

1945. II. 2.

Magyarország néhány nyugati és északnyugati vármegyéjében, ahol a német fasiszta hadsereg háta mögött Szálasiék kormánykodnak, a magyar lakosság kénytelen túrni a nyilasok garázdálkodását. A férfiakat és nőket, korukra, egészségi állapotukra való tekintet nélkül, erődítmények építésére hajszolják a német SS-ek és Szálasi hungarista nyilas pribékjei. Hadifoglyok elbeszélése szerint a városokban és falvakban minden talpalatnyi földet lefoglaltak a német katonák és sebesültek részére. Ugyanakkor az istállóiban, a csűrökben az ország keleti területeiről terrorral elűzött emberek százazrei éheznek és fagyoskodnak. A német fasiszta hadseregek katasztrofális veresége a keleti fronton pánikot idézett elő a nyilas banditák között. A lakosság a fasiszta terrorral dacolva, alig titkoló örömmel adja szájáról szájra, hogy a Vörös Hadsereg már Brandenburg területén nyomul előre és Szálasi berlini gazdái átmenetileg Münchenbe költöztek. A közismert német ügynökök félelmüket még nagy hanggal és fokozott kíméletlenséggel igyekeznek leplezni. Ezek már tudják, hogy számukra nincs visszatérés, nincs menekvés, és a még rendelkezésükre álló időre élni akarnak hatalmukkal. A jelentéktelen csirkefogók, ha parancsnokaik nem látják, már jóindulatot mutatnak a lakossággal szemben, hogy a számonkérés idejére mentő tanúkat biztosítsanak maguknak. Szálasiéknál határozottan borúlátó a hangulat. Tudják, hogy a Vörös Hadsereg Berlinhez közeledik és Hitlerék bukásával vége lesz a nyilas hungarista rémuralomnak is.

Egészen más a helyzet a Vörös Hadsereg által felszabadított magyar területen, Magyarország nyolctized részén. Ott az élet — még az arcvonal közelében is — rendes kerékvágásba tér. Az új demokratikus Magyarországon nagy élénkséggel indul meg a politikai élet. A felszabadított Pesten megalakult a Magyar Függetlenségi Front szervezete, „Szabadság” címen megindult első lapjuk.

A Földművelésügyi Minisztérium most dolgozza ki a földreform tervezetét, hogy a földtelen parasztság százazrei gazdák lehessenek a magyar földön.

A közoktatásügy minisztere, Teleki, a napokban nyilatkozott tárcájának munkájáról. A nyilatkozatot a debreceni „Néplap” közölte. Teleki elmondta, hogy új tankönyveket készítenek elő és bizottságot szerveztek, amely utasítást dolgoz ki a régi tankönyvek felhasználására vonatkozólag. A miniszter kijelentette, hogy az oktatásügy intézményeit megtisztítják a fasisztabarát elemektől.

Valentiny Ágoston doktor, igazságügyminiszter, a népbíróságok megszervezéséről nyilatkozott. Minden önkormányzati testület — mondotta a miniszter — népbíróságokat választ, melyekbe csakis a nemzeti függetlenségi frontot képező pártok képviselői jutnak be. Nagyobb városokban több népbíróság alakul. Ezekhez a bíróságokhoz az igazságügyminiszter jogképzett bírákat nevez ki. A népbíróságok ítélnek minden fasisztabarátsággal vádolt egyén ügyében. A hozható ítélet mértéke a pénzbüntetéstől a halálos ítéletig terjed. Országos kegyelemi bizottságot szerveznek, ugyancsak a nemzeti függetlenségi front pártjainak kép-

viselőiből. Ehhez a bírósághoz kizárólag a halálraítéltek kegyelmi kérvényei kerülhetnek.

A városokban és falvakban egymást érik a népgyűlések, melyeken a résztvevők ezrei örömmel üdvözik a kormányt a Moszkvában megkötött fegyverszünet alkalmából. Köszönetüket fejezik ki a Szovjetuniónak, hogy mérsékelt és igazságos fegyverszüneti feltételekkel lehetővé teszi a demokratikus Magyarország felépítését. A népgyűléseken megbeszélik a földreform kérdését és hozzászólnak a kormány egyéb intézkedéseihöz. Javaslatokkal és aktív közreműködéssel igyekeznek segíteni az Ideiglenes Kormányt feladatainak megvalósításában.

A magyar nép a Vörös Hadsereg győzelmei következtében jutott a legszélesebb demokratikus jogokhoz. Szálasiék területén nincs szava a népnek és minden demokratikus, hazafias megmozdulást vérbe fojtanak az SS és nyilas hóhérok. Szálasi területén a katasztrofális német vereségek bomlasztó hatása egyre erősebben érezhető. Egyre többen szöknek meg, még a válogatott nyilas egységekből is. A demokrácia uralma alatt levő felszabadított magyar területen egyre nagyobb lendületet vesz az élet. A felszabadult magyarok bíznak abban, hogy az Ideiglenes Kormány vezetése alatt jóváteszik a múlt hibáit és helyet kapnak a szabadságszerető népek sorában.

1945. III. 11.

Magyarország Ideiglenes Kormányának megalakulása napján megszakította a németekkel szőtt szövetséget és hadat üzent a fasiszta Németországnak. A január 20-án Moszkvában aláírt fegyverszüneti szerződés egyik cikkelyében a következőképpen konkretizálta Magyarországnak ezt a kötelezettségét:

„Magyarország kormánya kötelezi magát olyan szárazföldi, tengeri és légierők fenntartására és rendelkezésre bocsátására, melyek a Szövetséges (Szovjet) Hadsereg főparancsnokság fővezetése alatt szolgálatra rendeltethetnek. Ezzel kapcsolatban Magyarország legalább nyolc nehéz fegyverzettel ellátott gyaloghadosztályt állít ki.”²

A felszabadított Magyarország területén megjelenő demokratikus lapok közleményeiből megállapítható, hogy az ország közvéleménye a fegyverszüneti szerződés e pontjának végrehajtását is elsőrendű feladatnak tartja.

Ha tekintetbe vesszük, hogy a magyar nép, reakciós vezetőit követve, éveken át részt vett Hitler rablőháborújában és csak a Vörös Hadsereg győzelmei következtében, utolsó vazallusként hagyta ott a fasiszta rablók táborát, világossá válik a Hitler-ellenes háborúban való részvétel fontossága a magyarok számára.

Alapjában véve ez is jóvátétel, inkább erkölcsi, mint katonai jelentőségű jóvátétel. Közvetlen út arra, hogy a magyar nép megnyerje a szabadságszerető népek bizalmát.

A felszabadított Magyarország sajtójában kormánytagok nyilatkozatait látjuk, hogy milyen fontosnak és sürgősnek tartják a hadosztályok megszervezését. Népgyűlések egész során hasonló értelmű követelések hangzanak el.

A demokratikus magyar lapokból azonban arról is értesülünk, hogy az új néphadsereg megszervezésével olyan vezető katonai személyek nevei is felszínre kerülnek, akik a reakciós rendszerben a német fasizmussal kötött szövetségnek buzgó hívei és szószólói voltak. Bélyd tábornok, a leventék volt vezetője, aki ezt a szervezetet teljesen a nemzetellenes, fasisztabarát politika szolgálatába állította, hosszú időn át szabadon járt-kelt Debrecenben. Még nyugdíjügyét is sikerült elintéznie. Csak a közvélemény felháborodása akadályozta meg, hogy pártfogói nem tudták csendben meggyőződéses demokratának előléptetni. Lehet, hogy még az új hadsereg megszervezésénél is számításba jöhetett volna. Kutyára nem bízzák a szalonnát — mondja egy régi magyar közmondás. A demokratikus hadsereg szervezését és vezetését csak demokratikusan, németellenes tettekkel igazolt emberek intézhetik.

² A fegyverszüneti szerződés pontos szövegét lásd: Magyar—szovjet kapcsolatok 1945—1948. Dokumentumok. A Magyar Népköztársaság Külügyminisztériuma és a Szovjetunió Külügyminisztériuma kiadása. Budapest, 1969. 36. o.

A szervezés alatt álló új magyar hadsereg demokratikus, fasisztaellenes, németellenes szellemétől függ ennek a hadseregnek a harcképessége. Ettől függ, mégpedig csakis ettől függ, hogy méltó képviselője lehet-e az új magyar demokrácia politikájának a német fasizmus végleges szétzúzásaért folyó nagy küzdelem döntő szakaszában.

Az Ideiglenes Kormány tagjainak nyilatkozataiból, a népgyűlések hangulatából arra is lehet következtetni, hogy a felszabadított Magyarország kormánya és népe ilyen hadsereget akar. Célját csak úgy érheti el, ha nemcsak a hadseregbe bevonuló katonatömeg, hanem az egész tisztikar és annak legfelsőbb rétegei is olyan emberekből fognak állni, akik őszintén, becsületesen akarnak harcolni Hitler és magyar lakásai ellen. Nem szabad megengedni, hogy a szennyes, nemzetvesztő, fasiszta uralom kalandorait becsempésszék a hadseregbe. Nem szabad megengedni, hogy a régi tisztikar kasztszelleme átöröklődjék az új hadseregbe, hogy egyesek, szakmai szolidaritásból szemet hunyva, háborús gonosztevőknek, a megtért bűnöst színlelő, vagy demokráciává festett fasisztáknak nyissák meg az utat az új hadseregbe.

A háborús bűnösöknek, az alakoskodó fasisztáknak a népbíróságok elé kell kerülniök. A demokráciáért, a fasizmus ellen harcra készülő új magyar hadseregben csak demokratikus érzelmű, igaz magyar hazafiaknak lehet helyük.

1945. III. 11.

A magyar nép 1848—49-es szabadságharca nagy napjának, március 15-nek 97. évfordulóját ünnepli. Az elmúlt év március 15-e még a német rabság gyalázatában érte az országot. Az uralmon volt reakció vérbefojtott minden, a német rablánc szétzúzására irányuló hazafias törekvést. Az ország városaiban és falvaiban még hungarista-nyilas bandák terjesztették a német fasizmustól szolgailag átvett fajelmélet ostobaságait. Fajvédelem címén üldözték és gyilkolták azokat a hazafiakat, akik a negyedszázados terror és reakciós „nevelés” következtében tétlenségbe süllyedt tömegeket fel akarták rázni dermedtségükből. Az igazi ellenséggel, a német fasizmussal és magyar lakásaival szemben harcra szólító hazafiakat az a sors érte, mint 1849-ben Batthyány Lajos, Nagy Sándor, Damjanich tábornokokat és a szabadságharc hőseinek más százait. Akasztófa és puszkagolyó volt a sorsuk.

A mai március 15-e nemcsak a nagy évforduló hagyományos ünnepnapja, hanem a magyar feltámadás ünnepe is. A Szovjetunió dicsőséges Vörös Hadseregének győzelmei szerezték meg ezt az ünnepet a magyar népnek.

A felszabadított Magyarországnak demokratikus alapon megválasztott Ideiglenes Nemzetgyűlése és kormánya van. A fejlődés útján erőszakkal visszatartott országban, majdnem száz év után, Kossuth és Petőfi eszméit kell megvalósítani. Magyarország még olyan sírbolthoz hasonlít, melynek ajtaját hosszú évek óta először nyitották meg. A nyitott ajtón elemi erővel tódul be a friss levegő. Az országot végveszélybe vitt reakció és a Gestapo által azok helyére ültetett Szálasi banda főkolomposai, Hitler futó hordáival együtt menekültek el. De a rejtett zugokban, mélyedésekben, lesállításban vannak a kevésbé ismert, reakciós, fasiszta ügynökök, a hátrahagyott titkos megbízottak. Ezek, rövid várakozás után, a demokrácia jelszavaival lépnek elő odvaikból, hogy megbízóik utasításához képest elgáncsolják, vagy hamis útra vezessék az életre kelt magyar demokráciát.

A magyar népnek a német járom és a feudális rabság ellen vívott 1848—49-es szabadságharca jórészt azért bukott el, mert a nemzetgyűlés félintézkedéseket tett, nem haladt Petőfi és Táncsics útján.

Az 1945-ös, a Vörös Hadsereg győzelmei segítségével a német járom és a feudális rabszolgaság ellen megindult új magyar szabadságharcnak fel kell használnia 1848—49 tanulságait.

Szabó Ervin, ennek a korszaknak tudós tanulmányozója, a föld felszabadításának kérdésén bizonyítja a félig megtett lépések végzetes következményeit. Az 1848-as pozsonyi országgyűlés határozott az úrbéres földeknek kártérítés mellett való átadásáról, de a nagybirtokosok önző érdekeit figyelembe véve, a ha-

szonbéres allodiális a jobbágyok földesúrtól való függőségét érintetlenül hagyta. „Mindez kisebbik része a jobbágyfelszabadtítás egész nagy művének” — jegyezte meg az 1848—49-es társadalmi és pártharcokról írt könyvében Szabó Ervin. „Mégis — folytatja — nem kis részben ezért kellett keserves kudarcot vallania a nemzeti szabadság mindenek felett álló nagy művének.”

Az 1944 decemberében Debrecenben összeült Ideiglenes Nemzetgyűlés és az ott megalakított kormány egész terjedelmében vetette fel a demokratikus átalakulás minden alapvető kérdését. Megjelölte az utat, programot is adott a kérdések megoldására. Most a végrehajtásról van szó.

A felszabadított Magyarország népének le kell vonnia a következtetést 1848—49 tanulságaiból és okulnia kell a német rabság előidézte nemzeti szerencsétlenségéből. A Vörös Hadsereg győzelmei következtében szabadsághoz jutott magyar népnek nem szabad csodára várnia. Nem szabad tévtételekre visszaesnie most, amikor minden lehetősége megvan, hogy maga intézze sorsát. Teljes erejéből kell támogatnia a debreceni program gyors és határozott végrehajtását.

Előre kell lendítenie a tétovázókat, el kell sepernie az útból a kerékkötőket, a szabotálókat, a fasiszmus ügynökeket. Munka és politikai aktivitás, kitartás a nehézségek elleni küzdelemben — ezek az előfeltételei annak, hogy a nemzeti feltámadás ezévi ünnepe a jövőben a biztos alapokra helyezett demokrácia, a szabadság ünnepévé váljék.

1945. III. 23.

Magyarország Ideiglenes Kormánya a napokban elfogadta a Földművelésügyi Minisztérium földreformtervezetét és azt megerősítés végett az április ötödikére összehívott Nemzetgyűlés elé terjeszti.

A Magyarországról érkezett hírek szerint a tervezet elfogadása óriási lelkesedést keltett a magyar parasztság tömegeiben. A jövődő földtulajdonosok nagyobb eréllyel végzik a mezőgazdasági munkát. Most már látják, hogy megvalósul a magyar parasztság évszázados követelése, földet kapnak a törpebirtokosok és a földnélküli parasztlakók milliói.

Ha futólag áttekintjük a földtulajdonviszonyok történetét Magyarországon, könnyen megértjük az ott végbemenő átalakulás óriási jelentőségét.

Magyarország 1944. december 21-ig, az Ideiglenes Nemzetgyűlés és a jelenlegi Ideiglenes Kormány megalakulásáig, igazi történelmi anakronizmus volt Európa közepén. Olyan ország volt, ahol a legteljesebb mértékben őrizték meg a feudális földtulajdon maradványait. A magyar parasztság évszázados küzdelme a földért, a rengeteg véráldozat dacára, nem tudta elérni célját. Az ország földjének feudális urai, a külső reakció erőire támaszkodva, vérbefojtották a parasztság felkeléseit. Magyarország évszázadokon keresztül játékszere volt a német agresszió politikájának. Az országot vezető nagybirtokosok készséggel szolgálták a német érdekeket, mert német szuronyokra támaszkodva, a legutóbbi időkig meg tudták őrizni előjogaikat. A német Habsburg uralkodó kör pedig a maga érdekében használta fel a parasztság harcát a földért. Mikor a feudálisok túlságosan megerősödtek és veszélyeztették a császári hatalmat, a Habsburgok apró könnyítéseket adtak a parasztságnak. Mikor azonban a nagybirtokosok megegyeztek a dinasztiaival, a parasztságot ismét régi sorsába süllyesztették. Ez az oka annak, hogy Magyarországon a legutóbbi időkig sikerült megtartani a földtulajdon reakciós rendjét. Ez az oka annak, hogy a Magyarország sorsát intéző feudálisok hűséges szolgálói voltak a német fasiszta agresszió politikájának is.

A földtulajdonviszonyok jellemzésére elegendő néhány adat felsorolása. Az ország művelés alatt álló földterületének fele 10 760 nagybirtokos tulajdonát képezte. A másik fele 840 000 parasztgazdaság között oszlott meg. Ezekből 500 000 gazdaságnak egy hektárnál kevesebb földje volt. Másfél millió urasági cseléd és mezőgazdasági munkás egy talpalatnyi földdel sem rendelkezett. Egyidejűleg egyes birtokosok, mint a Festetich, az Eszterházi hercegek, a Csekolics, az Andrassy grófok és mások 50—100 000 hektáron felüli földterületet birtokoltak. Az ország földjének jelentékeny része volt az egyházak, főleg a katolikus egyház és a nagybankok kezében. A feudális birtokok egy része, a hitbizományi birto-

kok és az egyházi, az úgynevezett „holt kézi” birtokok, elidegeníthetetlenek voltak és ezek még a jómódú parasztság földszerzési lehetőségeit is korlátozták.

A feudális nagybirtokosok privilegizált helyzete jutott kifejezésre az állami élet egész területén. Az ő embereiket választották be az országgyűlésbe, azok ültek be a miniszteri székekbe, a helyi közigazgatás és a bíraskodási szervek vezető állásait a nagybirtokosok uszályában haladó nemesség, a dzsentrí képviselői foglalták el. Ezekből a rétegekből került ki nagyrészt a hadsereg tisztikara, amely vak eszköze volt a nemzetellenes, német orientációs politikának.

A demokratikus koalíció győzelmei, a német fasiszta reakció közeledő pusztulása, a szó szoros értelmében kirántották a talajt a magyar feudális reakció lába alól. A győztes Vörös Hadsereg kiverte a német fasiszták és magyar nyilas-keresztes szolgáik hordáit Magyarország legnagyobb részéről. Szétzúzta a német fasizmus és a magyar feudális reakció rabláncait. A magyar parasztság elérte azt, amiért eredménytelenül vértett Dózsa György vezetése alatt 1514-ben, Rákóczi zászlói alatt 1703—1711-ben és Kossuth vezetése alatt 1848—49-ben. A parasztság földhöz juttatása a politikai demokrácia és a gazdasági fejlődés új útjait nyitja meg az egész magyar nép számára. Emberi megélhetést ad a parasztságnak, jobb munkabért a munkásnak és tág teret ad az értelmiség munkájának. A demokratikus Magyarország a haladás és szabadság egyik bástyája lesz Európa közepén, tagja annak a békés, alkotó közösségnek, melynek megteremtéséért a világ szabadságszerető népei most döntő harcaikat vívják a Szovjetunió vezetése alatt.

1945. IV. 4.

A Vörös Hadsereg Magyarország területének utolsó négyzetkilométereiről űzi ki Hitler fasiszta rablőhadait és Szálasi nyilas bandáinak maradványait. A magyar reakció nemzetellenes politikája és Szálasiék galád árulása folytán hadszíntérre tett Magyarország területén véget érnek a hadműveletek és a magyar demokrácia egész erejét a feudális maradványok kiirtására, az ország gazdasági életének helyreállítására fordíthatja. A demokratikus alapon megindult országépítő munka egyik legfontosabb feladata a földreform végrehajtása.

Magyarországról érkezett hírek szerint ez a magyar nép egész jövőjére döntő jelentőséggel bíró intézkedés már a megvalósítás szakaszába ért. Az Ideiglenes Kormány által nemrég elfogadott földreformtervezet alapján megkezdtek működésüket a helyi földosztó bizottságok. A bizottságokban döntő szavuk van a földigénylőknek, azoknak a törpebirtokosoknak és földnélküli parasztoknak, akiket azelőtt a hatalmon levő feudális nagybirtokosok igavonó állatként kezeltek. A Werbőczy István által 1517-ben kidolgozott Corpus Jurist, a híres „Hármas-könyvet”, mely a Dózsa György vezette parasztfelkeléstől megrettent feudálisok uralmát volt hivatva egyszer s mindenkorra biztosítani, most helyezi végleg hatályon kívül a magyar demokrácia gyökeres földreformja. A negyvennyolcas törvényhozás és az 1853. évi rendelet,³ mely utóbbi a gazdasági viszonyok kényszerítő hatása alatt megkísérelte a parasztság jobbágyi kötöttségének megváltoztatását, nem hozott lényeges változást, mert az uralmon maradt feudális klikk a gyakorlatban a saját érdekeinek megfelelően módosította az erre vonatkozó intézkedéseket. A parasztság földszerzési lehetőségeit szűkre szorították a hitbizományok és az ezekhez hasonlóan adásvétel tárgyát nem képező egyházi nagybirtokok. Ugyanezt a célt szolgálta a feudálisok befolyása alatt álló nagybankok pénzügyi politikája. Ezek hitelt csak a tehetős birtokosoknak adtak. Törpebirtokosoknak csak olyan vidékeken, ahol a bankok maguk is nagybirtokok szerzésére törekedtek és a parasztoknak súlyos feltételek mellett nyújtott hitel csak eszköz volt számukra az eladósodott parasztföldek összevásárlására. A nagybirtok kezében tartotta a legelőket, a takarmánytermő területeket, s ezzel lehetlenné tette a parasztság számára, hogy állattenyésztéssel javítsa helyzetét. A magyar feudálisok klikkjének így sikerült elérnie, hogy az 1944. évi statisztika szerint 16 634 844 katasztrális hold művelés alatt álló területből 7 738 814 katasz-

³ Az 1853-ban megjelent császári pátens értelmében csak az úrbérrendezéskor számba vett telkeket adták paraszti kézbe.

rális hold volt a 100 holdon felüli birtokok kezében. Ez a terület az, amely a felosztandó földalapot képezi. Ebből a területből 1 385 241 hold legelő, 1 720 056 hold erdő és 692 927 terméketlennek tekintett, adómentes föld. Ez utóbbinak túlnyomó része azonban, megfelelő földjavítási eljárás után, szintén a földalaphoz csatolható. Ennek a területnek egy részéről a földreform végrehajtása során ki fog derülni, hogy csak telekkönyvileg nyilvánították „terméketlennek”, hogy a nagybirtokosok adóterheit ezzel is csökkentették. Hozzávetőleges megállapítás szerint így a magyar földreform végrehajtói több mint négy és fél millió holdnyi földalappal rendelkeznek. A gyakorlati megvalósítás során természetesen ez a földalap még jelentős kiegészítést nyerhet.

A feudális nagybirtokosok uralma 1918-ig közjogi sérelmek felvetésével igyekezett eltéríteni a magyar nép figyelmét az azok sorsára döntő jelentőséggel bíró földkérdésről. 1918—19 után, mikor az összeomlott Osztrák—Magyar Monarchia területén kialakultak, vagy kiegészültek belőle az új nemzeti államok, a feudális reakció a közjogi sérelmek helyettesítőjét a külpolitika területén kereste. Új honfoglalást hirdetett a magyar feudalizmus járma alól felszabadult népek rovására. Imperialista céljai érdekében a magyar nép vérért és javait a német fasiszmus szolgálatába állította.

A magyar nép történelmi szerencséje, hogy a fasiszmus rablőháborúja a világhódító útra indult fasiszták vereségével végződik. A magyar nép kizárólag a demokratikus népek és elsősorban a Vörös Hadsereg győzelmeinek köszönheti, hogy végleg lerázhatja a feudális nagybirtokosok uralmának rabláncait. A Vörös Hadsereg győzelmeinek köszönheti, hogy elvégezheti az egyetlen és igazságos honfoglalást, a feudális nagybirtok felosztását. Évszázados követeléseit valósíthatja meg a maga teremtette demokrácia hatalmi szerveinek segítségével.

A Magyarországról érkező hírek a Berchtold, Koburg és Dessewffy birtokok felosztásáról az új, demokratikus élet megindulását jelentik. A gazdasági demokrácia megvalósítása biztosítja a politikai demokráciát. A földtulajdonossá váló parasztmilliók most lesznek először egyenjogú tagjai a magyar nemzetnek, részesei minden jognak és szabadságnak, mellyel az 1944. december 21-i debreceni fordulatig csak egy szűk, kiváltságos nagybirtokos klikk rendelkezett.